I. izdaja

LJUBLJANSKI DNEVNIK

Cena: 5 din

Ljubljana, torek 11. septembra 1951 Štev. 62 — Leto I.

Maršal Tito med našimi mornarji

„Kdorkoli bo prišel v našo državo kot napadalec in okupator, bo našel tu svoj grob"

Italijanom ponujamo roko sprave in čakamo na njihov odgovor

Lepo okrašen z zastavami, cvetjem in zelenjem je praznoval Split, z njim pa tudi vsa Dalmacija, Dan mornarice. Praznovanje je bilo tem lepše in slovesnejše, ker je imelo dalmatinsko ljudstvo z mornarji med seboj vrhovnega poveljnika oboroženih sil maršala Tita. Prisrčno pozdravljen na poti skozi mesto Split je odšel maršal Tito vse-raj dopoldne v Divulje, kjer je čestital k prazniku mornarice slušateljem, gojencem in učenmu osebju vojno-pomorske akademije, po njih pa vsem mornarjem, podčičirjem, oficirjem, delavcem in osebju naše vojne in trgovske mornarice ter ladjedeništva.

Na dvorišču akademije so sprejeli maršala Tita predstavniki mornarice. Po sprejemu in podelitvi je stopil maršal Tito na tribuno pred častno četo in imel daljši govor.

V uvodu je spregovoril o začetkih naše vojno-pomorske sile, ažPred devetmi leti nismo imeli se nobenega pomorskega objekta. Vojno mornarico smo začeli prav tako ustanavljati iz nic, kakor kopneno vojsko. Iz skromne partizanske mornarice je zrasla moja jugoslovanska mornarica. Naša vojna in trgovska mornarica sta se razvijali po vojni v težavnih pogojih obnove naše države. Ladje, ki jih je imela stara Jugoslavija, smo izgubili, vzel jih je okupator, kakor je vzel vse orože stare jugoslovanske vojske. Okupator so bili italijanski fašisti, ki so pozigali po Dalmaciji.

Po vojni, je nadaljeval maršal Tito, smo se morali potruditi, da vzgojimo naše kadre. Naša država je bila se vedno v precej težavnem gospodarskem položaju. Zaaj je seveda mnogo bolje, kakor leta 1945, ko smo koncali vojno. Toda tedaj nismo mogli takoj nuditi mornarjem vsega, kar je bilo potrebno, da bi se bo bolj izpopolnili v vojaski stroki na morju. Sami vsekar zelo dobro, kako velikanska sredstva so potrebna, ce hocemo ustvariti dobro vojno mornarico. Tu je potrebno jeklo, potrebni so stroji, mi pa tovarn za izdelovanje takih strojev nismo imeli. Nismo imeli, ali pa smo imeli zelo malo livarn, ki bi vlivale jeklo in zelezo za mornarico.

Zdaj ustvarjamo vse pogoje, da bomo lahko dosegli tudi mnogo vec kot imamo. Naše tovarne strojev in motorjev, naše valjarne in jeklarne se izgrajujejo vsak dan cedalje bolj in kmalu bodo dovrsene tudi tiste, ki jih se gradimo. Tedaj bo naša vojna mornarica dobila, kar je je najbolj potrebno, toda tudi zdaj, v tako tezavnih pogojih, se trudimo, da bi vam dali vsaj to, kar je mogoce, da bi se vzgojili kadri, ki bodo lahko prevzeli tiste vojaske povsre objekte, ki vam jih bo dala naša drzava na razpolago.

Zakaj moramo, tovarisi, upostavljati svojo vojno mornarico? Zato, ker imo pomorska drzava, ker imamo tisoc kilometrov pomorske obale, zato ker je naša drzava cudovit del sveta, po katerem pogledujejo mnoge agresivne oci in bi si ga radi prisvojile. Ni vam treba dosti premisljati, kdo bi si to hotel prisvojiti, taki so na Vzhodu in na Zahodu. Poglejte samo kampanjo, ki jo uprizarjajo proti nasi drzavi v italijanskem casopasju. Kaj zahtevajo, kaj hocejo? Ne Trst in Istro, ne Reko, ne Zadar, marvec tudi vso Dalmacijo. Radi bi seveda segli po njej in sanjajo o njej, vendar pa je ne bodo nikoli vec zagrabili. Ce bi pa venadrle kdaj prisli sem, jih bo doletela ista usoda, kakor so jo doziveli tu italijanski in drugi napadalci v nedavni preteklosti.

Zato gradimo naso vojno mornarico, da bi branili te obale, da bi branili naso cudovito drzavo, nase cudovito morje. zato in za prav nic drugega, saj nimamo nobenih agresivnih namenov proti nikomur in ne zahtevamo niti najmanjsega dela ozemlja nasih sosedov onstran Jadrana niti koga drugega. To ni nas smoter in mi nikoli bili. ni danes in ne bo v prihodnje. Ta naša tla hocemo braniti in braniti jih bomo ter jih ne bomo nikoli nikomur odstopili.

Tovarisi, ko ze govorimo o propagandi, misim, da bercie, kakshe nesramne in ogabne klevete metejo na nas, na naso drzavo, ne le na Vzhodu, marvec tudi v Italiji. Razni italijanski pisuni klevetajo naso drzavo in naso armado na ukaz svojih vrhovnih voditeljev, na pobudo svoje vlade. Morda sie slisali da je celo uradno glasilo vladne demokrscanske stranke »Popolo« napisal pri kratkim neverjetno zaljiv clanek o nasi drzavi in armadi, v katerem je bilati naso armado na najbolj nesramen nacin. V tem clanku je receno, da je neki fasistici polkovnik v svojem dnevniku napisal v casu, ko je bil kot okupator v nasi drzavi, da so nasi partizani, ali kakor jih on imenuje abanditi in stolpes ubijali in na kose sekali italijanske ujetnike ter jih metali psom. Kako si je mogel izmisliti takshno neverjetno svinjarijo? Tako in zato, ker ni mogel in mu ni bilo dovolj, da bi rekel, da smo v borbi ubijali italijanske fasistische okupatorje. Mi smo jih zares ubijali

in kdor koli bo prišel v naso drzavo kot napadalec in okupator, bo našel tu svoj grob. To naj si zapomnijo vsi tisti, ki goje kake osvajalne namene do naše drzave.

Mi vemo in povemo, da se je nasa armada castno borila. Italijanske ujetnike smo sprejemali v hise, nismo jih ubijali, nismo jih mucili, marvec smo gledali, da bi iz njih napravili ljudi, ki bodo razumeli in cenili naso borbo, ki bodo. ko bodo odsli v Italijo, povedali, da nasi ljudje ne sovrazijo italijanskega naroda, da mu ne zelie slabo, pac pa dobro in da mu nudijo prijateljsko roko sprave.

Tovarisi, mi smo v pretekloti veckrat poudili roko sprave, da bi napravili odnose z Italijo vsaj kolikor toliko znosne in bolj prijateljske, da bi z njimi uredili neurejena vprasanja, da bi dosegli sporazum i o Trstu i o coni B. Toda vsakokrat smo dobili udarec po roki sprave. vsakokrat so postavili do nas nesramno in kleveniško stalisce, trikano, kakrsno je bilo nekoc stalisce njihovih fasistichih voditeljev do kolonialnih narodov.

Toda naj ne pozabijo tam, onstran Jadranskega morja, da je danes v Jugoslaviji drugacen, nov duh. Naj ne pozabijo, da to ni vec stara Jugoslavija, naj ne pozabijo, da je to socialistična Jugoslavija in da so tu jekleni ljudje, ponosni na svojo preteklost, na svojo sedanjost in na svojo bodocnost, ki jo usivarjajo.

Mi hocemo imeti z Italijanskim narodom najboljše odnose in ponovno pravimo:

Tu je naša roka sprave, pozabili bomo vse, kar sie nam storil, toda dajte sedaj, v tem tezavnem mednarodnem polozaju, ko je ogrozen mir, da se mi, ki smo najbližji sosedi na tej strani, poravnamo, da napravimo sporazum in da bo to mocan, velik prispevek k utrditvi miru na sveta.

Zal, igralo oni na tujo violino. Pod vtisom kominformovske propagande, pod vtisom brezobzirne iredentistiche fasistische propagande v Italiji, pod vtisom raznih voditeljev, ki so vzniklli iz te sredine in pod vtisom Vatikana, nocejo naše roke sprave.

Toda mi nikoli ne bomo popustili in bomo trdno ostali pri svojem, pri tistem, kar smo tolikokrat povedali: Mi svojega ne damo, njihovega pa ne zahtevamo.

Tovarisi, ne rozljamo z orozjem in nimamo ga, kolikor nam je potrebno, toda imeli ga bomo. Nikoli nismo rozljali z orozjem, toda odkritio povemo, kaj caka tistega, ki ima sovražne in nepostene namene proti nam. Jugoslavija je miroljubna drzava. To je napisano na nasi socialistici zastavi. prava socialistična drzava kot je nasa, pa ne more biti bojaželjna, ne more imeti osvajalnih tezenj, mora biti miroljubna, mora s svojim zgledom pokazati, da v resnici zeli mednarodno sodelovanje in mir. Mi to kažemo tudi danes.

Tovarisi, mi zdaj, ko se je znova nacelo vprasanje, ce bo prislo do sporazuma med nami in Italijo ali ne, ponovno pravimo nasim sosedom onstran Jadrana: Ne pozabite, da grozi svetu nova svetovna vojna. Ne pozabite, da bi vsak nepremisljen korak in vsako odklanjanje miroljubnih resitev pomenilo pahniti svet v novo katastrofo, v novo nezaslisano trpljenje in žrtve. Ne pozabite, da smo zdaj sami, ki stojimo na vodilnih mestih v posameznih državah, odgovorni za tisto, kar se bo v prihodnosti zgodilo — ali bo mir ali bo vojna. Vedite, da mi v Jugoslaviji nicesar drugega ne želimo kot mir in da želimo z vami mirno urediti sporne vprasanj, toda hkrati poudarjam se enkrat: Ne pozabljajte, da je tukaj nasa Jugoslavija in da ve, kaj hoče in kaj mora storiti zaradi obrambe svojega mirnega življenja.

Glejte, tu vam ponujamo roko sprave. Držali jo bomo iztegnjeno in čakali vsekega odgovora.

Glejte, tovarisi, na današnji dan, na dan rojstva naše mornarice, je to nad odgovor vsem tistim, ki žele tam z različnimi manevri in nezaslisano sovražno propagando doseci, da bi bila Jugoslavija znova v takem polozaju, v kakršnem je bila po prvi svetovni vojni. Toda tedaj so bili v Jugoslaviji Pasici in Ninčici, zdaj so pa tukaj drugi ljudje, komunisti, ki so šli skozi ogenj in vodo, boreč se za boljšo prihodnost naših narodov.

Zdaj so tukaj na krmilju delovni ljudje, delovni drzavljani naše drzave, ne deset ali sto tisoc, temvec miljioni ljudi, ki se zavedajo svoje vrednosti in svoje dolžnosti, ki vedo, kaj hocejo. Vam, gojenci in oficirji, pa polagam na srce, da se marljivo učite, da si marljivo pridobivate znanje, obvladate znanost, ki jo vam predavajo na teh šolj. Utelešam te pomorske šole polagam na srce, da prenesejo vse, kar morejo, na mlaši narašcaj, da bi v tej šoli izšolali čim boljše in čim zavednejše naše pomorske oficirje, vodilni kader naše mlade mornarice. To je, tovrsti, moja poslanica vam. In v tem prizadevanju ter delu vam želim veliko uspehov.

Naj živi naša vojna mornarica. Naj živi Federativna ljudska republika Jugoslavija!

Odobravanje, s katerim so mornarji sprejeli govor maršala Tita, in vzklik „Tito, Tito, Tito" so bili v Jugoslaviji, je dolgo odmevalo po splitskem zalivu in soneních Kastellih.

Gojenci in slušatelji vojaške pomorske akademije so defilirali nato pred maršalom Titom. Ob drugimi gosti v slavnostnem paradnem maršu

Soča pri Kobaridu

Po stari navadi

Pred nekaj dnevi je Vojaška uprava JA v Kopru sporočila, da je prišlo do nezaželjene nesreče na demarkacijski črti med cono A in B. Dva Trižačana sta na nedovoljenem kraju prestopila demarkacijsko črto in bila aretirana. Nato pa sta ušla in se kljub pozivom stražarjev in streljanju v zrak nista ustavila. Straža je ravnala po predpisih. Po lastni krivdi sta po nepotrebnem postala žrtvi. Popolnoma jasno je, da bi bila v primeru, če bi se pokorala obrnjenim organom, že v par dneh zopet izpuščena domov, če nista zakrivila drugega, kakor neupravičeno prestopila demarkacijsko črto.

Ta primer bi ga je z obtalovanjem sporočila Vojaška uprava, pa so začeli tržaški lovinisti nesramno izkoriščati in začeli na njem graditi novo gonjo proti jugoslovanskim organom in proti Jugoslaviji sploh.

Zopet, kakor že nešteterokrat doslej, so si podali roke informbirojevci, demokristjani in najbolj zagrizeni faliti. Vsi se trudijo, da bi tudi ta nesrečni primer po svoje prekrojili in ga kakoršnokoli uporabili v splošni gonji proti Jugoslaviji, ki naj služi za podporo De Gasperijevemu prizadevanju po reviziji mirovne pogodbe in »vmitvi« STO k Italiji.

Po mirovni lovinistični žegi so na tem primeru zgradili svoje posebno teorijo. Zatrjujejo, da je list videmskih veleposestnikov in industrialcev »Messaggero Veneto«: »Titov režim ni primeren za upravljanje, civilizirane dežele. Podobni režimi za ubijanje ljudi so dobri za Makedonijo in Balkan, nie pa primerni za Trst.« Zaradi tega naj seveda Jugoslavija takoj izroči cono B nim, pa ji Bali in Zadar po vrhu in le kaj vse. Zato, da bi tam »civilizirano« vladali. Tako morda, kot v Trstu, na Goriškem in Benečiji, z bombnimi atentati in zaliganjem. Ali da morda, da bi zopet prinašali tako civilizacijo kot imo jo že skusili v »Posnetni di Lubiana« in drugih krajih. Stotisoči naših žena, otrok in mož bi lahko spregovorilo o kulturonosnih, ki so hoteli nalo deželo pokoriti s kriminalnim fašističnim režimom, ki te bil podoben turškim roparskim pohodom.

Da bi bila mera licemernosti polna so se tržaški irredentisti začeli »zavzemati« tudi za Slovence. Pisanje »Giornale di Trieste«, ki ga je geslo demokratičnega gibanja v Trstu »Nikdar več pod Italijo!« najbolj zbodlo, je naenkrat ugotovil, da celo Slovenci odklanjajo tegelo, in z domačinjem mislijo na Italijo.

Seveda je bilo treba dati tej zadnji gonji okrog nesreče na demarkacijski črti tudi nek uraden značaj. In v italijanski poslanec Giovani Tanasco takoj interpelral pri zunanjem ministru ter mu postavil vprašanje »kaj misli podvzeti Italija za zaščito prebivalcev cone A«. Tudi to naj bi seveda prav prišlo De Gasperiju kot zahteva zastopnikov ljudstva.

Prav tisti, ki danes najbolj kriče proti Jugoslaviji, bi morali molčati kot grob. Drži se jih le slovenska in hrvatska krv. Njihove rasistične teorije o Balkanu, njihova predrznost, ko zopet dvigajo glavo proti Jugoslaviji, pa samo opozarja na režim, ki vlada v sosedni drzavi. Predstavniki teg režima so v svojimi uradnimi protijugoslovanskimi izjavami obujajo k aktivnosti vse te ostanke Dučejeve tiranije, da slušijo razdorom in moskovskim načrtom. Pisanje informbirojevega tiska to potrjuje.

Lažnivo pisanje o nesrečnem primeru na demarkacijski črti jih zopet kaže takline, kakršni so: pripravljene, da vsako priložnost podlo izkoristijo za zakrivanje svoje imperialistične žeje. r.

Danes je prispela v Split na prijateljski obisk angleška križarka „LIVERPOOL"

Angleski poveljnik za Sredozemlje sir John Edelsten bo napravil prijateljski obisk jugoslovanske mornarice v Splitu od 14. do 14. septembra z ladjo »Liverpool«. Ta obisk, ki je prvi te vrste po 12 letih, pomeni obnavljanje normalnih odnosov med prijateljskima silama.
V ozadju slika: Na levi: »Liverpool«, v ozadju pa vrhovni komandant angleškega sredozemskega ladjevja sir Edelsten

Zahteve italijanskih iredentistov rastejo

odkar so bile odložene občinske volitve

Ta ukrep je hud udarec demokratičnim silam na Tržaškem ozemlju

Trst, 10. septembra. (Od našega dopisnika.) Prebivalstvo cone A je bilo razumljivo nenavadno presenečeno, ko sta obe tržaški radijski postaji ob 23. uri zvečer 6. septembra t. j. samo 12 ur pred potekom roka za vlaganje kandidacijskih list, sporočili, da je general Winterton sklenil odložiti volitve po pravetovanju s cenikim predsednikom Palutanom in zaradi intervencije iredentističnih krvakov.

Ni treba posebej poudarjati, da se iredentisti zvodrovili Wintertonovo protidemokratičnj ukrep kot svojo velliko zmago, kot zmago italijanske vlade ter da so vse protiiredentistične skupine proti samovoljnemu ukrepu, ki je hkrati tudi nerazumljiv (saj je menjal v nekaj dnevih svoje mnenje!) odločno protestirale. Za ukrep pa iredentistov nikakor ni rešil stra-hu pred porazom na volitvah. Zato beremo v današnjem iredentističnem časopisju razne izjave njihovih prvakov, ki sicer hvalijo generala Wintertona, da je konečno vendarle zadel pravilno mišlitve ter da je to »dober znake za iredentistično rešitev tržaškega vprašanja, vendar pa pravijo, da to še ni dovolj.

Demokristjanski poslanec, Tržačan v rimskem parlamentu Tanasco gre v novih zahtevah najdlje. Zahteva, naj se volitve odložijo do leta 1953, da bo tako kot je v Italiji, naj se raztegne na cono A Italijanski volivni zakon o možnosti povezave (ki tudi relativni vedini glasov daje dvotretjinsko večino sedežev), končno pa trdi, da Zavezniška vojaška uprava nima niti po mednarodnem pravu niti na podlagi mirovne pogodbe nobenega dela oblasti, ki bi jo pooblaščala sizvajati v coni A drugačne zakone od tistih, ki veljajo v italijanski republiki.

Demokristjanski župan Bartoli pa je nekoliko skromnejši od svojega strankarskega somišljenika v rimskem parlamentu. Bartoli zahteva odgoditev volitev samo do spomladi, ker da v novembru in decembru piha prehuda burja (tudi čez 100 km na uro, je dejal), glede italijanskega volilnega zakona pa se seveda strinja s Tanascom.

Jasno je torej: general Winterton je dal iredentistom prst, oni pa hočejo kar celo roko. Zdi se, da bi iredentisti najrajši odložili volivni dan na vekomaj, to se pravi do takrat, ko bo Trst zopet v krilu matere domovine (kot je dejal Tanasco in pristavil, da bo to že čez dve leti!).

Demokratično prebivalstvo pa ima odgoditev volitev za umik iredentističnega tabora iz volivne borbe, kar pomeni, da so iredentisti dozivelli vojni poraz že pred volitvami. In v tem je bistveni pomen Wintertonovega ukrepa.

Teža tega ukrepa posebno prizadene tržaške Slovence. Kot je znano je tržaškim Slovencem po vseh mednarodnih zakonskih določbah, a se pravi posebej z mirovno pogodbo, zajamčena popolna enakopravnost. General Winterton pa je poslušal samo predstavnike italijanskih strank in se to samo tistega dela, ki je po lastnem priznanju volivnega poraza gotov.

Zato naj svoj današnji dopis zaključim z vprašanjem, na katerega naj si čitatelji sami odgovorijo. To vprašanje se glasi: Kaj bi storila Italijanska iredenta, kaj bi storila rimska vlada, če bi angloamerikski poveljnik v imenu natovijega mednarodnega forum OZN tako ravnal s tržaškimi Italijani kot ravna s tržaškimi Slovenci?

Ko boste o odgovoru na to vprašanje razmišljali, ne pozabite, da si je Italija bila v posebno čast, da je smela s svojimi letali sodelovati s Hitlerjevo »Luftwaffe« pri bombardiranju Londona, medtem ko je italijanska vojska ubijala, ropala in požigala po Jugoslaviji, kjer so partizani reševali angleške in ameriške letalce, ko so padali iz gorečih avionov.

Silvester Luin

Angleški minister Shawcross v Jugoslaviji

Beograd, 11. septembra (Tanjug): Britanski minister za trgovino Hartley Shawcross je včeraj prispel v Beograd kot gost Društva pravnikov Jugoslavije. Britanskega gosta so na zemunske mletališču sprejeli predsednik Društva pravnikov dr. Vlada Simić ter člani upravnega odbora dr. Jovan Djordjević, dr. Mihailo Djordjević, dr. Branko Jevremović, in dr. Leo Geršković.

Včeraj popoldne je gospod Shawcross odpotoval v Split, kjer bo na jugoslovanski obali preživel svoj letni dopust.

»Miklova Zalar« v Št. Jakobu v Rožu

Celovec, 11. septembra (Tanjug): V Svetnah pri Št. Jakobu na Koroškem so izvajali 8. t. m. zgodovinsko koroško narodna delo »Miklova Zalar«, katere zgodbe se dogaja v XV. stoletju

Prireditev je gledalo okrog 4000 gledalcev med njimi tudi predstavniki avstrijskih oblasti, jugoslovanskega konzulata v Celovcu, kakor tudi slovenskih organizacij iz Koroške, Trsta in Gorice.

V Novi Gorici bo velika proslava ob 4. obletnici priklučitve Primorske

Okrajni odbor Zveze borcev v Novi Gorici pripravlja ob četrti obletnici priključitve Slovenske Primorske k Jugoslaviji veliko proslavo, ki bo 16. septembra v Novi Gorici.

Za proslavo, ki bo nedvomno privabila ne samo prebivalce iz priključenih krajev, temveč tudi ljudi iz ostalih krajev Slovenije, se poseben odbor, ki je bil sestavljen v ta namen, že nekaj tednov temeljito pripravlja.

Poseben poudarek tej proslavi je dal okrajni odbor s tem, da je pripravil načrt za pohod bojnih patrulj. Te patrulje, v katerih bo tudi 30 starih partizanskih borcev, ki so se borili na Primorskem, bodo obhodile znamenite kraje, kjer so bile vedje partizanske bitke. Vseh pet patrulj se bo 16. septembra zestalo na velikem prostoru v Novi Gorici.

Kot že omenjeno, bo sodelovalo pet patrulj. Kraška patrulja bo šla skozi Temnico, Kostanjevico, Opatje selo, Miren, Renče, Gradišče, Prvačino, Vogersko, Staro Goro in Pristavo, Vipavska patrulja ima izhodišče v Vipavi in nadaljuje pot skozi Manče, Branico, Ribemberg, Dorenberg, Prvačino, Volčo drago, Bukovico, Bilje, Šempeter in Pristavo. Ajdovska se bo peljala s kolesi po glavni cesti iz Ajdovščine skozi Ajševico do Kromberga na cilj. Briška patrulja bo prehodila Dobrovo, Medano, Vipolže, Cerovo, Kojsko, Gonjače, Vrhovije, Plave in Solkan, Gorska patrulja pa bo odšla s Sr. Lokovca, mimo Kaia nad Kanalom, Banjšice, skozi Grgar, Ravnico, Kromberg na cilj. Patrulje bodo na pohodu imele tudi obvezno streljanje.

Na predvečer proslave bodo po bližnjih vrhovih pri Novi Gorici zažgali kresove, verjetno pa bo večji kres tudi na Sabotinu.

V nedeljo, 16. septembra, bo svečani del proslave v Novi Gorici. Ob devetih dopoldne bodo sprejeli patrulje. Kratke nagovore bodo imeli tudi nasi predstavniki množičnih organizacij in Partije, govoril pa bo tudi nekdanji komandant II. brigade KNOJ na Primorskem podpolkovnik Dušan Furlan. Po membna točka sporeda bo tudi zbor borcev in funkcionarjev VOS, VDV in II. brigade KNOJ. Stari partizanski borci nekdanjenjih partizanskih enot ki ki so se med NOB zadrževale na Primorskem, bodo imeli tokrat svoj prvi sestanek. Delegacija nekdanjih borcev pa bo odšla tudi na nekatera mesta, kjer se bodo poklonili spominu padlih partizanov iz teh enot.

Popoldanski spored bo obsegal motorne in kolesarske dirke, nastop fizkulturnikov in kulturno umetniško prireditev. Že popoldne in zvečer bo prosta zabava, zvečer pa bodo na prostem predvajali tudi jugoslovanski umetniki film. —ba

Maršal Tito boter osemnajstemu otroku zadružnika Marićića

Po svojem odpoštanu podpolkovniku Milanu Majstorovicu je maršal Tito botroval osemnajstemu otroku Milana Marićića iz Banaškega Velikega sela. Milan Marićić je star 58 let in je člen kmečke delovne zadruge »Heroj Tito«. Leta 1941. se je z vso družino pridružil narodnooslobodilnemu gibanju.

Sožalje članov Akademije znanosti in umetnosti Adamičevi vdovi

Zagreb, 11. sept. (Tanjug): Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu, katere član je bil pokojni književnik in publicist Louis Adamič, je poslala njegovi vdovi tole brzojavko:

»Tragična smrt Vašega soproga Louisa Adamiča, uglednega književnika in publicista Amerike, našega člana in sina te države ter velikega in prekosienega prijatelja nove Jugoslavije, je zbodila iskreno in globoko obžalovanje v vrstah članov Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti.

Izvolite sprejeti iskreno sožalje v Vaši veliki žalosti, ki jo z Vami delijo vsi člani te akademije.«

Močna zmaga generala Papagosa na volitvah v Grčiji

Atene, 11. septembra (Tanjug): Do prvih delnih podatkih iz vse države je izšli včerajšnjih volitev naslednji: »Grški zbor« generala Papagosa je dobil doslej 35 % prestetih glasov, stranka centra generala Plastira 24 %, Venizelosova liberalna stranka 18,4 %, demokratska zveza levice 12 %, Caldarisova populistična stranka 6,3 %, Papandreova socialnodemokratska stranka 2 % in Zvolosova socialistična stranka 2 %.

Kongres za promet med planeti končan

London, 11. sept. (Tanjug): Včeraj je bil v Londonu končan drugi mednarodni kongres znanstvenikov, ki se ukvarjajo z vprašanji prometa med planeti. Na kongresu so znanstveniki iz 12 držav razpravljali o nadetnji, po katerem naj bi odšla na Mars odprava v posebej za to izdelani raketi. Sklenjeno je bilo, da naj se najprej napravi spostaja v vesmiru, od koder bo odprava nadaljevala potovanje. Po mnenju strokovnjakov bi zgradilev takšne postaje stala dve do tri milijarde dolarjev. Delegati tega kongresa so prepričani, da bo to mogoče uresniliti v 25 letih.

VREMENSKA NAPOVED ZA SREDO

Se nadalje lepo vreme, popoldne delna pooblačitev. V juterajih utrah megla. Temperatura brez bistvene spremembe.

ODGOVORI MARŠALA TITA TUJIM NOVINARJEM NA VPRAŠANJA O NEKATERIH PEREČIH PROBLEMIH

Split, 9. sept. (Tanjug). Med bivanjem v Sloveniji konec prejšnjega meseca je sprejel maršal Tito na Brdu pri Kranju in dal posebne intervjuve ameriški novinarki Margareti Higgins, komentatorju »New York Herald Tribune« in namestniku Walterja Lippmana; dalje Alfredu Joachimu Fischerju, dopisniku münchenskega lista »Neue Zeitung«, londonskega lista »Contemporary Review« in drugih listov v različnih državah, ter Lajosu Ledererju, sodelavcu londonskega »Observerja«.

Vprašanja, ki so jih tuji novinarji postavili maršalu Titu, so se nanašala na številne splošne probleme, ki zanimajo svet, na naš mednarodni položaj in na določene specifične pojave v notranjem življenju naše države. Objavljeni odgovori maršala Tita so naleteli na velik odmev in številne komentarje v vsem svetovnem tisku. Odgovori maršala Tita iz vseh treh intervjujev se nanašajo v glavnem na naslednja vprašanja.

Današnji položaj Jugoslavije in njeni odnosi z vzhodnimi sosedi

Ali se glede na povečanje informbirojske propagande proti Jugoslaviji ti zdaja na nedavne obmejne incidente ter oboroževanje vzhodnih satelitskih držav povečuje vojna nevarnost za vašo državo?

Propagando proti Jugoslaviji sem vedno imel za živeno vojno in jo tudi zdaj imam ne kot neposredno nevarnost za Jugoslavijo, temveč kot pritisk, kot grožnjo. Oboroževanje satelitskih držav Sovjetske zveze, ki je že zdavnaj prestopilo meje, dovoljene z mirovnimi pogodbami, je zdaj vecja nevarnost kot poprej in se povecuje vedno bolj, kolikor mi se mora vedno bolj oborožen. Ker se na nasih mejah oborožujejo države, katerih voditelji nimajo do Jugoslavije prijateljskih namenov, pomeni to oboroževanje vedno vecjo nevarnost za naso drzavo. Kar zadeva obmejne incidente, je to se vedno zivena vojna, ceprav so elementi, ki bi lahko povzročili po malem skrbi. Ta iziivnja niso vec tako majhna, toda jaz jih se vedno imam za zivo vojno, ki jo bodo Sovjeti se nadalje uporabljali. Tezavno je natancno reci, ce je upravicena pisanje sovetovnega tiska, da Jugoslavija ni bila se nikoli tako ogrožena kot sedaj, ker mi tukaj ne vemo, kaj oni tam mislijo. Kolikor se oni zavedajo, da bi vojna lahko izzvala svetovni spopad, toliko manj jim bo za agresijo, kolikor po vsem tem zveni verjamejo, tedaj je nevarnost agresije. Toda oni racunajo s temi obmejnimi incidenti, pritiskom in propagando bolj na naso notranjo omahljivost v upanju, da bi lahko tako povzročili kakšne notranje spremembe pri nas in dobili pozicije v nasi drzavi.

Kakšno upanje bi imeli sateliti, da izbojujejo odločilno zmago proti Jugoslaviji v primeru, če vas napadejo brez Rusije?

Mislim, da bi v takem primeru opravili z njimi celo sedaj, s tem kar imamo. Vendar je nemogoče reči, bi bilo brez Rusije, kakor je nemogoce tudi to, da bi ostali napad na Jugoslavijo izoliran in se ne bi spremenil v svetovni spopad.

Sprejo vprašanja je gdč. Higgins izjavila maršalu Titu, da je imela pri svojem nedavnem bivanju v Vzhodni Nemčiji priložnost slisati od nemskih voditeljev, zlasti pa od Ulbrichta, dolmerva, da bi mogla biti vojna proti Jugoslaviji lokalizirana tako kot vojna v Koreji. N njeno pripomno, da je to zelo zanimiva filozofija, je maršal Tito odgovoril, da je ta mijnova izjava demonsko samo tisto, kar mi pravimo, da oni na vzhodu mislijo.

Ali je vaš primer povzročil gibanja nacionalnih osvobodilnih vojn v satelitnih državah in kakšen je sedaj položaj v teh državah? Mar je res, da narašča v informbirojskih državah nezadovoljstvo in prihaja do sporov?

Ce so sporti, ne bi mogel reci, da pa nezadovoljstvo nitro rase, je res, zlasti v Bolgariji, na Madžarskem in v Albaniji. Nas spor s Sovjetsko zvezo, propad njihovih napovedovanj, da se bo Jugoslavija srodila zahodnim kapitalisticnim državam, propad njihovih prorokovanj v propagandi proti nam, nasa doslednost v notranji in zunanji politiki — pri notranji graditev socializma, v zunanji pa nacelno stalisce v vseh vprasanjih — vse to je nedvomno dovedlo do tega, da je ugled Jugoslavije pri vsem svetu ogromno narasel in seveda tudi v vzhodnih državah. Zaradi tega imajo Rusi tudi tam vedno vecje težave, ker so metode, ki jih tam uporabljajo, absolutno tuje tem državam, njihovi narodi pa so vedno bolj nezadovoljni. V Evropi in na svetu se zmanjšuje simpatije do Sovjetske zveze prav zaradi njene politike do Jugoslavije, ker so tukaj prišla v popolno nasprotje njihova dejanja z njihovimi besedami in propagando — s tem samim pa so prizadete tudi druge komunistične partije, ki so se povodom Sovjetske zveze in Kominforma, To se ze prece, vidi, in samo se disciplina povzroca, da se to stevilcno ne izraza. Toda pri volitvah je opazil silno padanje ugleda Sovjetskih partij. Celtev teh partij od vsiljenega vodstva Moskve in vec samostojne politike v vsaki od njih tako dovede do dolocenega uspeha v vsaki drzavi posebej. Siepa podredenost Moskvi onemogoca njihovemu informbirojskemu vodstvu v Moskvi ovira delavska gibanja, da bi se širila in imela vpliv med ljudstvom. Izgubljajo vpliv med ljudstvom zato, ker jih ima ljudstvo za moskovske agente.

Kakšno je upanje, da bi se narodi v teh državah satelitih Sovjetske zveze rešili izkoriščanja in kaj bi se v tem oziru lahko storilo?

To je precej zamotan problem. V teh državah je nezadovoljstvo iz vec razlogov, od katerih je eden tudi v tem, ker jih Sovjetska zveza v resnici precej izrablja. Ljudstvo to obcuti in vidi. Drugi razlog nezadovoljstva je zlasti metoda vladanja, ki je istoveina s sovjetsko, kar ljudstve tezko prenasa. Vse to ne zboljšuje, temvec se poslabšuje stanje v teh državah, in kaj moremo mi tu? Mislim, da se nam ni treba vmešavati v te notranje zadeve in da je stvar ljudstva. da rece svojo besedo, naše naloge je nevmesavanje v notranje zadeve drugih držav sploh pa tudi v notranje zadeve vzhodnih držav, kajti vsako vmešavanje v notranje zadeve drugih držav pomeni nevarnost vojne. Mi pa se moramo za to varati. Toda ko bo ljudstvo našo svojo pravilno pot, ko bo vedno bolj prihajalo do enotnega stalisca, da to ni dobro, si bo lahko samo sebi pomagalo. Nasio bo drugo, bolje vodstvo. Sveda moralno in politično podporo lahko dobivajo od zunaj, toda le moralno in politično podporo in nic drugega.

Ali je možnost, da bi se Jugoslavija in Informbiro po govoru Molotova v Varšavi sporazumela in ali bi vi, če bi bil izor z Informbirojem nekoč odstavljen, vodili znova isto politiko, kot ste jo po koncu druge svetovne vojne, politiko popolne naslonitve na Sovjetsko zvezo?

Sporazum z Informbirojem je nemogoc. Vorošilov je v Bukarešti te dni izjavil isto, kot Molotov pred kratkim s Varšave. Kar zadeva naslonitev na Sovjetsko zvezo, lahko recem, da bi bil, ce bi bil odstranjen spor z Informbirojem in ce bi kdaj do tega prislo, veliko previdnejši. V vsej prejšnji polici smo naravnali napako v tem, da smo se popolnoma naslonili na Sovjetsko zvezo, namesto da bi od vsega zacetka, t. j. po koncu vojne, vodili popolnoma samostojno politiko. To nam je zelo škodovalo. ker smo vec let imeli zaupanje v Sovjetsko zvezo, ceprav smo razpolagali ze med vojno z elementi, iz katerih se je videlo, da pri nji ni vse pravilno. Pri tem, kakšnovana afinity — fiftya razdelitev Jugoslavije na vplivnostni podrocji. Na tedanjo sovjetsko politiko do nas nismo takrat gledali dovolj kriticno.

V tem je bila naša napaka. Tudi v ekonomskem razvoju smo napravili napake, ker smo kopirali sovjetske metode. Sli smo po sledi sovjetskega vzora in to je bilo nekaj nove. Kar je tudi vzrok, da je bil tedaj na vladi. Ne mislim na socialiste in druge, temvec na tiste fasisticne, reakcionarne elemente.

Odnosi z ostalimi sosedi in Turčijo

Kakšni so odnosi Jugoslavije z drugimi sosedi?

Odnosi med Grcijo in Jugoslavijo so se zadnji cas zboljšali, z Avstrijo ne precej dobri, z Italijo pa so se poslabšali zaradi cone »B«. Mi smo proti združitvi obeh con. Smo za to, da pride do sporazuma med Jugoslavijo in Italijo, vendar na podlagi statusa quo. Oni zahtevajo vec kot lahko bo. Lahko dobe Trst. Vemo, da je mirovna pogodba sklenjena tako in tu ne moremo ničesar storiti, toda od stalisca ne bo nikoli odstopili, kar pomeni, da bo cona »B« pod angloameriško upravo, cona »B« pa pod Jugoslovansko. Italijanska revizionistična politika sicer samo vznemirja nervozo za mir in povzroca fronti miru sedaj veliko škodo. To je za sovjetsko zunanjo politiko zelo koristno, kajti taka zmeda v raznih delih Evrope koristi Sovjetski zvezi. Ne bi zavedali, kje so bedaj na sovjetsko violino.

Ali lahko tu Zahod kaj storil?

Mislim, da lahko; oni so od Zahoda velikodušni, oni so nekaj let želeli od pomoči.

Vprašanje gospoda Ledererja: Ali vodite, da so grožnje na naslov Grčije in Turčije tudi grožnje vsi državi in varnosti Jugoslavije in ali prikazujete možnost nekega sporazuma med Jugoslavijo in tema dvema državama zaradi koordinacije njihove obrambne politike?

Ze veckrat sem rekel, da pomeni vsaka agresija proti kateri koli drzavi v Evropi nevarnost tudi za Jugoslavijo. Zato bi bila v primeru agresije proti tema dvema drzavama Jugoslavija ogrožena. Kar se tice tesnejšega sodelovanja pri obrambnih pripravah, nismo imeli o tem razgovorov z nobeno od teh držav. Ti drzavi imata namen, kolikor mi je sedaj znano, stopiti v atlantski pakt. Mislim, da imata popolnoma prav Grcetti, kar se jima zdi potrebno za njuno varnost. To se razlikuje od našega stališca, ker mi izdajamo drugačne ukrepe — mi ne pristopamo k atlantskemu paktu. Toda v premiru agresije in morda še pred tem se bo seveda pojavilo tudi vprašanje obšk sodelovanja med tema drzavama in naso drzavo v korist njihove in naše lastne varnosti.

O pomoči Jugoslaviji in o odnosih z Zahodom

Ali so se odnosi z Zahodom bistveno zboljšali?

Da, to je točno. Lahko rečem že sedaj, da so postali ti odnosi vec kot normalni, prijateljski, predvsem zaradi pomoči, ki smo jo dobili od zahodnih držav, v prvi vrsti od ZDA, Anglije, Francije in drugih, čeprav od nekaterih samo simbolično.

Ali je bila ta pomoč zadostna?

To, kar smo dosedj dobili, zlasti letos od Amerike in drugih držav v zvezi s tem bilo dovolj. Vendar imamo težave glede posojila pri Mednarodni banki. Ta se vedno ni dala odobritev, tako da posojilo se ni perfektuirano. Toda pred kratkim smo dobili 140 milijonov dolarjev za izvrševanje naše placilne bilance. Posojilo od Mednarodne banke bo deloma perfektuirano septembra in bo porabljeno za zgraditev naših rudnikov, za mehanizacijo rudarstva, drugo, torej le za kapitalno graditev.

Ali je bila tehnična pomoč, ki vam jo dale OZN, zadostna?

Mi smo zadovoljni, toda ne popolnoma. Dalec smo od tega, da bi bili popolnoma zadovoljni, vendar mislim, da se bo tudi to izboljšalo.

Ali mislite, da bi morala biti moč OZN večja kot pa je bila doslej?

Organizacija Združenih narodov bi se morala se bolj okrepiti.

Da bi bila moč med nerazvitimi in finančno močnimi državami — toda o kakšni obliki?

Z daljnjem pomoči zaostalim državam. To bi zelo utrdilo vpliv OZN. Ta bi bila dejansko posredovalec, vendar bi s tem mnogo pripomogla k svojemu ugledu.

Nevarnost vojne, Sovjetska zveza in oboroževanje Zahoda zaradi obrambe miru

Ali je možnost vojne med Sovjetsko zvezo in Zahodom in ali sedanje oboroževanje zahodnih sil povečuje ali zmanjšuje možnost take vojne? Ali je pravilno, da se na ta način poskuša z zahodnim diplomatom, da se z Rusi viedejo za zeleno mizo in jih po diplomatski poti prepriča o potrebi mirne rešitve spornih vprašanj?

Možnost vojne seveda je. Zaradi tega se izgubi tudi obororužjo. Mislim, da oboroževanje zahodnih sil ne povečuje vojne nevarnosti vse dotlej, dokler gre za dosego ravnotežja, t. j. da se obrani mir. Prizadevanje, da se rešijo sporna vprašanja po diplomatski poti, je pravilno in pomeni edino pravilno pot.

Najvažnejši in prvi pogoj za rešitev spornih vprašanj je, da se Sovjetska zveza odpove svojim pretenzijam, da bi se vmešavala v notranje zadeve drugih držav neposredno ali posredno. Drugi pogoj je, da Sovjetska zveza in ostale države ne bodo za zeleno mizo in rešilo nerešene stvari z najvecjim možnim samoobvladanjem ter nevsiljevanjem svojih volje drugim narodom. Sporazum bi moral obsegati nerešena konkretna vprašanja, kot so vprašanje Avstrije, Nemčije in drugi problemi, med njimi tudi vprašanje oboroževanja in vsa druga vprašanja, ki se postavljajo pred Združene narode.

Ali mislite tukaj na kolektivno varnost z Združenimi narodi?

Da, mislim na kolektivno varnost z Združenimi narodi.

Izjavili ste, da se mir lahko že vedno obrani. Kako je to mogoče, če Sovjeti že vedno groze in vedno ofenzivnejši?

Beseda »vedno« od njihovih delanj. Toda na Zahodu stvarno ocenjujejo položaj: nevarnost je velika.

Ker je v Koreji prišlo do agresije zaradi tega, ker zahodne sile niso dale nikake jasne deklaracije, s katero bi na neki način ostrilo agresorja, ze mislite, kakšni pobudniki in vojaški ukrepi bi bili potrebni, da bi se preprečil in odbil sovjetski ekspanzionizem?

Prav imate, ko pravite, da je agresijo omogočila nejasnost, negotovost agresorja o tem, kakšno stališče bodo zavzele, kako bodo odgovorile na agresijo drzave, clanice Zdruzenih narodov. Ce bi se vsi ze zavedali, kje bo to izvzalo, sem prepican, da do napada ne bi prislo. S te strani imate popolnoma prav. Na drugi strani velja to tudi za Jugoslavijo v njenem sedanjem položaju.

Kakšen nauk je mogoče napraviti iz korejske vojne in ali je partizanski način vojskovanja, kakršen je bil vsi, le mogoč sestavni del modernega načina vojskovanja?

Z vojaškega stališča studiramo to vojno. Od zadnje svetovne vojne dosej ni bilo velike nosreca, saj sem se je oborožitev zboljšala. Tehnika se je v tej vojni se bolj uveljavila. Kar zadeva partizanski način vojskovanja, je odvisen od tega, kakšen je položaj v tisti državi, ki je v vojni. Partizanski način vojskovanja je zelo koristen v državi, ki vodi obrambno vojno, ker se bori za neodvisnost, in to na idejnoloski podlagi — kot je bilo to pri nas. Vodili smo obrambno in osvobodilno vojno, in to ne le proti tujim okupatorskim četam — nemškim, italijanskim, bolgarskim itd. — temvec tudi proti notranjim sovražnikom, proti okupatorskim hlapcem. V takih okolnostih je seveda partizanski nacin vojskovanja zelo dragocen.

Ali je v sedanjem napetem mednarodnem položaju mogoče, da bi Zahod omejil vpliv Sovjetske zveze s tem, da se bo oboroževal in hkrati pomagal nerazvitim državam? Ali so finančne možnosti, da se tako prepreči kot drago mirno hkratiš?

Cemu ne Finančna sredstva so. Napacno bi bilo, ce bi se samo oboroževali, hkrati pa ne bi omejili zaostlosti drugih držav in jim pomagali, da zboljšajo svoje stanje.

Ali je Amerika v tem oziru mnogo storila?

Mnogo, tudi za Jugoslavijo.

Ali je res, da Amerika ni postavila Jugoslaviji nikakih niti povednih pogojev za svojo pomoč Ali je to napravila vsi v informbirojskih državah?

Res je, nam niso postavili pravi nikakih pogojev. To je bil zelo dober primer, ki je mnogo koristil ameriski politiki in ugledu Amerike.

Gospod Fischer je, sprico elege Amerike v sedanjem položaju, postavil tole vprašanje: V levičarskih socialističnih krogih Evrope, zlasti na Zahodu, pri belgijskih levičarskih socialistih, v Franciji in v skandinavskih državah prevladuje mnenje, da se pomoč Amerika zto nevarnosti kot Sovjetska zveza. Mar je to mnenje zelo nevarno?

Tega ni mogoče reci, treba je gledati na to, kako se bo Amerika nadalje držala. Zdaj Amerika podpira drugje, toda, ce se bo in koliko se bo ona spremenila, ne morem reči, ker ne vem in nočem biti prerok. To je odvisno od same Amerike. Vendar bi bila velika napaka, ce bi do tega prišlo.

Toda trenutno je Amerika na zgodovinskem mestu, da je Amerika dovoli močna, da bi zmagala, če bi prišlo do vojne?

Rekel bi drugače. Ne da je dovoli močna, da v vojni zmaga, temvec, da je dovoli močna, da vojno preprečuje.

Torej vojna ni neizbežna?

Vojne bo mogoče se vedno preprečiti.

Na vprašanje sodelavca londonskega lista »Observerjar g. Ledererja o stanju v Politbirju VKP(b), o dananjem polozaju posameznih njegovih clanov, zlasti Stalina, in o vplivu sovjetskih generalov in sovjetske visoke birokracije na njegovo politiko, je maršal Tito odgovoril:

Ne vem, kaj se dogaja v Politbirju VKP(b), temvec lahko samo domnevam, na podlagi tega, kar bi lo poznam. Stalinov položaj v Politbirju je gospodujoč tako v Rusiji kakor tudi na zunaj kolikor gre za informbirojske partije. Ruski generali imajo določen vpliv, ker Politbiro VKP(b) kljub vsemu ne dela po svoji glavi, temvec tipa tudi raznoložene generalov, zlasti pa vise birokracije. Vendar se ta politbiro loči tudi od vseh vodilnih organov v svetu, ker ukrepa v glavnem tisto, kar ima sam za primerno. Vendar zopet poudarjam, da ima Stalin tu glavno besedo. Na vprašanje, zakaj je Vilinski zamenjal Molotova marca 1948 in če je, oziroma kolikо je Molotov še močan človek v politbirju, ne bi mogel odgovoriti kot o nečem v kar sem stondsotino prepican. Toda, ker dobro poznam ozirom Molotova prej in v zadnjem času, mislim, da ni bil zamenjan zaradi tega, ker ni imel uspehov, temvec preprosto zaradi tega, ker je Stalin že prej star in je bilo potrebno, da se Molotov, ki je tako in tako nepretani in stalni sodelavec Stalina, bolj in nepogrešnje seznani ter posvetuje s Stalinom o različnih vprašanjih drzave. Torej je on zdaj raste Stalina najbolj poglavitna osebnost, zlasti v zunanjepolitičnih stvareh.

Ali je stalinizma, upelo, da se je v Rusiji utrdil?

Kaj mu ne bi uspelo, ce je v Rusiji strašni birokratski aparat in ce gre propaganda neprestano v tej smeri. Toda napačno bi bilo govoriti o popolni konsolidaciji, ker so tudi tam prav tako različne stvari, ki ne prodrejo izven drzave. So množice ljudi, ki so proti temu, toda konsolidacija svoje vrste je v glavnem izvršena.

V primeru, da bi v Rusiji izgubili pamet in bi prišlo do svetovne vojne, mar mislite, ali je možnost njihove končne zmage?

Mislim, da ne bodo izgubili pameti in v tej tretje svetovne vojne.

Jugoslavija in vprašanje kolektivne varnosti

Ali bi bila Jugoslavija lahko dejansko del sistema kolektivne varnosti, ne da bi bila formalno član kakšnega pakta, in kakšno bi bilo njeno stališče v primeru napada, na primer v primeru odora Rusije skozi Nemčijo?

Iz moralno političnih in načelnih vzrokov za sedaj ne bomo sklepali formalnih paktov. Kotlantskemu paktu sploh ne bomo pristopili, ker nemimo, da to ne samo ne bi bilo potrebno, ampak bi bilo celo škodljivo. Kar se tice prevzema obveznosti za obrambiv miru, kakšno to storimo tudi brez pakta ali pa z njim. Zastopniki Jugoslavije so že večkrat izjavili, da le mir nedeljiv, jaz pa sem rekel, da bomo v okviru kolektivne varnosti storili vse, kar je sploh v naši moči. Jugoslavija je clanica Združenih narodov in bo storila vse, kar kar izhaja iz tega načela neizprosnega boja zoper napadalca, ce bi takšen nastopil, in vse, kar je v tem pogledu naša obveznost. Zaka! vsak napad v Evropi ne samo na Jugoslavijo, ampak tudi na Nemčijo in sploh vsak napad pomeni vojno. Ceprav nismo vclanjeni v ta ali oni pakt in ceprav tega ne želimo storiti, ni to nobena ovira, ne bi izpolnjevali svojih dolžnosti. Ki izvirajo iz naše obveznosti, ki jo imamo kot clan Združenih narodov. vendar pa poudarjam, da to le v primeru, ce bi prišlo do napada in do agresije, ker je treba upoštevati, da pomeni vsaka vojna v Evropi splošno svetovno vojno.

Ali bi Jugoslavija pozdravila sporazum med velikimi silami, ki bi se nanašal konkretno na Balkan?

Podrazumeva se, da nobenega sporazuma, ki bi ga delali brez sodelovanja malih narodov, pa tudi ne specialno o Jugoslaviji, kadar gre za Balkan. To je ruska teza, da bi se pet velikih sil sporazumelo, toda to bi bilo samo na račun malih narodov. Sicer bi to pomenilo, da se sklepajo sporazumi izven Združenih narodov, naše mnenje pa je, da se sporazumi lahko sklenejo v Združenih narodih, ker se tukaj zares lahko ustvari nekaj trdnega. Edina organizacija za to so Združeni narodi ali pa kakšno telo, ki bi nastalo na podlagi dogovora v Združenih narodih.

Ali bi bilo dobro, da bi glavne protikominformovske sile izdale skupno izjavo, da, ce bo kdo napadarile, da bi napad na Jugoslavijo pomenil svetovno vojno?

Mislim, da v tem trenutku še ni posebne potrebe po kakšni novi izjavi velikih zahodnih sil glede na to, kar so že povedali g. Truman, g. Acheson in britanski drzavniki, vendar pa ni izkljuceno, da bo to kljub temu potrebno. Mislim, da je tistim na Vzhodu, ki se ukvarjajo z določenimi napadalnimi nameni zoper nas ali sploh, dovolj jasno. da bi se napad na Jugoslavijo mogel in moral razviti v svetovno vojno. To je jasno, ceprav so dali Ulbricht in drugi vzhodnoemski politiki temu nasprotne izjave gospodici Higgins. Oni govorijo tako kot iz propagandističnih vzrokov v svoji duši pa se, mislim, zavedajo, da bi bilo drugace. Zaradi tega se mi zdi potrebno, da bi bil ameriški naso drzavo, razen ce bi jim zapustila pamet.

Ali mar niso precej meglene izjave, ki so jih dali drzavniki zahodnih držav glede stališča v primeru napada na Jugoslavijo?

Precej meglene so, to drži. Vendar pa mi razumemo, kaj mislijo, ceprav ne bi imeli nic preti temu. To je vse odvisno od njih ,ne pa od nas.

Ali bi v Jugoslaviji lahko prišla ameriška vojaška odposlanstva, kot je to primer v drugih državah, glasiccih kominformovskega pakta, ki dobivajo vojaško opremo, hkrati pa bi dajale instrukcije o uporabi te opreme, ne glede na kakšno obveznost glede pristopa Jugoslavije k kakšnemu paktu?

To je stvar sedanjih pogajanj naše delegacije v Washingtonu. Tam bodo razpravljali o načinu instruiranja, ceprav lahko recem, da pri prvih pogajanjih — ko je bil tam Koca Popovic — nismo sprejeli takšne resitve, kakršna se uporablja glede drugih držav clanic atlantskega pakta. Mi imamo poseben položaj, razen tega pa se politicne, moralnopoliticne in druge razlike, zaradi ka sledi te stvari pustili, da se reši v skladu z omenjenim našim položajem v okviru sedanjih razgovorov, ki se trajajo.

Ali bi lahko prišlo v poštev kakšno majhno, omejeno vojaško odposlanstvo z istim ciljem, kot je na primer sedaj v opravcije pri razdeljevanja brane, poslane Jugoslaviji?

Mogoče bi se to dalo nekako resiti v tem smislu, vendar pa popolnoma drugace kot v državah atlantskega pakta. Mislim, da ni ne za ameriski narod ne za senatorje ne za clane kongresa vajno, na kakšen nacin bomo dobili instruktaže. Ce jim je do tega, da dobimo instruktaže, ne bodo vztrajali na tem, da kakšen nacin naj se to zgodi, ali naj bo to izven drzave ali v drzavi. To se bo že resilo, to ni noben težaven problem in to je prav za prav najmanj vazno.

Ali bo Jugoslovanska armada z ameriško pomočjo v kratkem zelo možno mehanizirana?

Naša Armada se mehanizira na podlagi naših naporov ob pomoči drugih držav. Drugje pa smo mi že precej zgradili naso lastno vojno industrijo.

To gre torej vzporedno?

Da, in to bo zelo okrepilo naso Armado.

Naši ekonomski ukrepi in odnosi s socialističnimi partijami

Ali ste morali zaradi kominformovskih groženj in politike izpremiti katerri del petletnega plana in ali je s tem, ko ste morali odvoziti velike denarne zneske za oboroževanje, ogrožena vaša socialna politika?

To nam je prizadelo velike težave. Opustiti smo morali številne stvari. da bi lahko izvedli kapitalno zgraditev Tako smo morali na primer opustiti graditev tovarn kmetijskih strojev in tovarn, ki bi delale za široko potrošnjo. Spremenili smo morali tudi gradbene načrte. Kljub vsem težavam, ki smo jih imeli in ki jih se imamo, se socialisticno gospodarstvo v Jugoslaviji ne bo spremenilo in ostane linija našega gospodarstva socialistična, kot je bila dosej. Razumljivo je, da bi bili lahko bolj napredovali na ekonomskem in socialnem podrocju, ce ne bi imeli teh težav. Kljub temu pa ne bomo dopustili, da bi padla življenjska raven. ampak se bomo trudili in se tudi zdaj trudimo, da bo zvišamo. Ta celi plan tudi novi sistem plac. izročitev podjetij delavcem in drugi ukrepi. Z novim sistemom plač bodo predvsem plače zboljšane tistim, ki so bili slabo placani, to pa so kategorije strokovnih delavcev, srednji strokovni kader, pa tudi nekateri visji. V kratkem bomo začeli uresničevati ta novi sistem plač in bomo odpravili različne nakazniice in tocke, vendar pa jih bomo spremenili v dinarje. tako da bo tisti, ki je na primer dobival 3000 dinarjev, dobival sedem ali osem tisoč in kupoval to, kar mu je potrebno, na prostem trgu pa se bodo formirale cene v skladu s ponudbo in povpraševanjem. V dinarje in v sestavni del plače bo spremenjeno tudi to, kar je delavec ali uslužbenec dobival v obliki toda ali nakaznic za otroke, tako da bo za vsakega otroka dobival približno 3.000 dinarjev.

Ali je v možno kontrolirnem gospodarstvu in državi potrebno mnogo policije, da opazuje kmete in delavce, ker so to vsekakor veliki stroški?

Rad bi vam pojasnil to, kar vas zanima. Pri nas v Jugoslaviji je sedaj v teku proces decentralizacije. Policiji ni treba opazovati delavcev in kmetov. Tovarne izročamo v upravo delavcem, da sami pazijo, kako bodo njihova podjetja uspevala, in da imajo kolikor vec delajo, tudi visjo življenjsko raven, enako je tudi na vasi. Kmetje imajo svoje odbore in ve te odbore naj sami izvolijo ljudi, ki bodo najbolje delali. Nimamo vzroka, da bi jih nadzorovali po policiji. in prav ta decentralizacija terja odpravo centralistične in birokratske kontrole. Naša decentralizacija pomeni hkrati tudi čedalje širšo demokratizacijo. To je demokratizacija v gospodarstvu.

Kar se tice odkupa, ga postopoma odpravljamo in smo ga že za vecino pridelkov odpravili. Odkupujemo razen volne samo se pšenico in mast. To pa le mojno, ker gre vojna za osnovo, ko hrano nasega prebivalstva in tukaj mora biti kontrola, da bi odkup pravilno poteka. Toda tudi to bo nekoč odpadlo, ko bomo imeli zadosti zalog, ki jih bomo lahko trgli na trgu in onemogocili špekulacijo pri cenah ter pridelkih. Sicer pa nasi ljudje zdaj lahko kupujejo na prostem trgu vse, kar želijo.

Ali se vam morda ne zdi, da se boste tako bolj približali britanskemu socializmu?

Imamo svojo lastno pot in mi bomo primer zase. Na takšno pot nas sili praksa in mi zmeraj iscemo najboljšo pot. Ce pa se bomo morda v nekaterih stvareh priblizali praksi britanskih laburistov, nas to prav nic ne moti. Mi imamo temeljna načela iz prakse pa crpamo izkusnje in iscemo najboljše poti.

To je torej načelo, da je treba drzavo tako voditi, da dela v korist vecino, to je delovna drzava?

Ne samo delavskega razreda, ampak sploh vseh delovnih ljudi.

Ali ni pri jugoslovanskem komunizmu, takšnem kot je zdaj — Marx, Engels in Lenin minus Stalin — je neka posebna revizija, ki jo dajamo stvar z ideološkega gledišča?

Mi nismo napravili nobene revizije v tej teoriji, Sovjete stejemo za revizioniste. Naša pot v socializem je razlicna od poti sovjetske zveze, Sovjetska pot vodi v socializem, ampak v nacionalizem, ne sicer v nacionalizem v nemškem pomenu besede, toda vendarle v nacionalizem najbolj birokratskega tipa. Naša zgradba je demokratico socialisticno drzavo. Z vsemi drzavami, s katerimi smo v dobrih odnosih, hocemo sodelovati v korist miru, za utrditev miru, za ohranitev miru. To je naše stalisce. V naši partiji ni nikji se ne ujemamo s Sovjetsko zvezo, tudi glede vprašanja odnosov med mami in velikimi drzavami ne. Nobene zveze s socializmom nima to, kar so Sovjeti od nas zahtevali in kar sedaj delajo z drugimi vzhodnimi drzavami. To je protimarksistično in to je eden izmed poglavitnih vzrokov, zaradi katerih je prišlo do spora med nami in Sovjetsko zvezo.

Ali je sedaj odnos med KPJ in evropskimi socialističnimi strankami bolji in ali je kakšno sodelovanje?

Ker so socialistiche stranke, ne sicer vse, spremenile svoje stalisce do Jugoslavije, se je odnos zboljšal. Njihovo stalisce se spreminja, je sedaj boljše.

Ali je prišlo do določenega približanja o miljenju, n. pr. z angleško laburistično stranko.

V Angliji kažejo zlasti socialistieni voditelji veliko zanimanje za naš razvoj, zlasti pa za delavske svete, ki smo jih mi uvedli.

Ali je Bevanov obisk poglobil prijateljstvo v Anglijo. Bil je dije čas v Jugoslaviji.

K nam je prišel kot gost tovariša Djilasa. Imamo ga za zelo progresivnega socialističnega javnega delavca, ki je zastopljalsko razpoloen do Jugoslavije. Intervjuvali ISti so vedno pisali, da je Bevan levičarski element v Angliji in so računali, da bo z njim lahko nekaj storili. Sedaj so uvideli, da so se zmotili. Obrekujejo ga na vse pretege. Toda mi sedaj vemo, kaj misli in ima v resnici napredne ideje.

Nadaljevanje na 3. strani

Odgovori maršala Tita tujim novinarjem na vprašanja o nekaterih perečih problemih

Nadaljevanje z 2. strani

Ameriško novinarko Higgins je zanimalo, kakšen je zdaj položaj vere v socialistični Jugoslaviji.

Maršal Tito je odgovoril, da je cerkev pri nas po Ustavi ločena od države in da je država imela za cilj ustvariti s cerkvami tak odnos, da bi bil koristen zvestosti ljudstva v državi.

Pri nas, je nadaljeval nato maršal Tito, vere kot take ne preganjamo in vsakdo ima pravico izpovedati svojo vero. Toda pri nas je vsak cerkveni funkcionar, vsak duhovnik odgovoren pred državnimi zakoni kot vsak drug državljan.

Odnosi države s pravoslavno in muslimansko cerkvijo so urejeni. Neurejen je samo še odnos do katoliške cerkve zato, ker zavzema večji del vsijih katoliških dostojanstvenikov negativno stališče do obstoječega stanja v Jugoslaviji. Tako je bil zaradi tega obsojen tudi Stepinac, ki ni zagrešil med vojno samo zločina pr. ljudstvu, temveč je tudi po vojni nadlevel ljudstvo proti ljudstvu in v sodeloval s sovražniki ljudstva. Toda večji del naše katoliške duhovščine je prezel lojalen in je mnogo določenih kontaktov s strani predstavnikov oblasti in cerkvijo in sicer. Upamo, da bomo tudi to rešili. To dejansko tudi na nikak velik problem. Ta problem samo bolj napihujejo tuji vplivi. Sicer imajo tudi nas svoje liste, tiskajo pa tudi brošure in knjige. Morda ne izdajajo toliko kot prej zato, ker nimamo papirja, za katerega moramo dajati draje valute. Toda imajo svoje liste, knjige, brošure, svoje šole v katerih se pripravljajo duhovniki.

Zanima me, kakšno je vaše stališče do filozofskih načel o pravici človeka, da izrazi svoje mnenje, da ima svo pogovedano, zakaj je aretirana in podobno. Ali menite, da je vaša država zrela za to načelo?

Pri nas ima po Ustavi vsak državljan pravico, svobodno izraziti svoje mnenje v resolucijo CK KPJ, ki je bila sprejeta na zadnjem plenumu Centralnega komiteja, je prav tako natančno govorjeno o tem. Ljudje iz tujine, zlasti ljudje, ki prihajajo iz Ameriko, Anglije in Francije, torej iz držav, ki so že zdavnaj sle skozi svoja prva revolucionarna razdobja ne morejo razumeti, da je v revolucionarnem razdobju tudi celotna družbena predstava sestavni del revolucije in v državi in da to zahteva določene omejitve, da bi se obrzdale določene strasti, določene sile, ki bi hotele ovirati potek revolucionarnih sprememb. Vendar postopoma tudi v Jugoslaviji bo prišlo pri nas vedno bolj izginja.

Ali razumete na čas, ko bodo ljudje pri vas lahko svobodno kritizirali?

Ljudje pri nas kritizirajo tudi sedaj. Ti morate n. pr. v vas ali drugam, pa boste slišali kako ljudje svobodno kritizirajo. Toda mi se te kritike ne bojimo in je ne zaviramo. Mi jo odkrito priznamo, da smo storili kakšno napa- ko. Znamo pa tudi razlikovati med negativnim kritikarstvom in konstruktivno kritiko, te pa dosti stvari, posebno tudi pri nižjih rodovih, ki delajo napake, ki so lahko predmet kritike in ki jih kritizirajo in. popravljajo. Vendar pa gre tukaj za mlade ljudi, ki imajo zadosti izkušenj. Ljudje pri nas torej vidijo napak-, svobodno govorijo o njih in jih popravljajo s svojo kritiko. Tega jim mi ne branimo in tega ni težavno rešiti. Prizadevamo si ustvariti samokritiko tudi od podaj, vendar t.- je le samokritike le se premalo, to se pravi, da je pri nas še v razvoju.

Opazil sem, da vsi tiki zdaj vel- kritizira — je rekel v zvezi z vprašanjem kritike pri nas g. Fischer.

Da, in tako je tudi pravilno.

Ali se pogosto dogajajo politični aretacije in ali so te aretacije zdaj potrebne iz političnih vzrokov.

Po sta- tičnem pregledu ki ga redno dobivam, se je stevilo političnih aretiranccv zelo zmanjšalo. V zadnjem času smo imeli kominformovske elementc, ineli smo ostanke fašistovohunske sluzbe, ki je tukaj pridobila za svoje namene precej ljudi, ki so poznejše sabotirali in delali destruktivno. Za takšne elemente odrejamo aretacije, ker ne moremo dopustiti, da bi ti ljudje ogrozili vse te velikanske napore naših ljudi. Leta 1945 in 1946 je bilo vec aretacij med elementi starega sistema, ki so bili proti novi Jugoslaviji, vendar so - tudi imeli nph je izpuščeni. ker so prestali kazen. Sedaj pa je vec kominformovskih elementov, vohunov itd. Z eco besedo, nikomur ne moremo dovoliti, da bi ogrozil socialistično graditev naše države.

Na podobna vprašanja gospodine Higginsove in gospoda Fischerja o stališcu Jugoslavije do oborožitve Zahodne Nemčije v okviru evropske armade in o tem, ali je oborožitev prezasnovana, cin, s katerim naj bi se dokazalo Rusom, da Ar erika in druge države v fronti miru niso proti sovjetskim narodom, ampak proti njihovim voditeljem. je marša. Tito odgovoril:

Glede vprašanja oborožitve Nemčije ne bi želel povedati svojega mnenja. Samo ne pro: ostavi Nemčiji, da se oborožitev. Mnenje smo, da gre tukaj za zelo občutljivo vprašanje. Kar pa se tiče vprašanja, ali Amerika pravilno ravna, ko se oborožuje, sodim, da je zelo pravilno, da ravnamo tako pravilno, dokler si njene priprave in njeno oboroževanje prizadevajo doseči določeno razvnotežje v razmerju do vzhodnega bloka, da bi bilo prvič mogoče, hkrati s tem pa tudi z namenom, da bi se ohranila neodvisnost narodov, ki jim grozi nevarnost. Rad bi bil se jasnejši in bi rad se dopolnil svojo misel: Mislim, da je pravilno, da se zahodne sile oborožujejo, in sicer do liste mere, kot je potrebna za ravnotežje in ki bo omogočila ohranitev miru in neodvisnosti narodov. To pravim zato, ker bi po mojem mnenju pretirano oboroževanje zahodnih sil. ki bi presegalo okvir tega ravnotežja, bilo ne samo velikanska izguba za te narode, ampak bi v enaki meri tudi drugo stranitarjalo, da se bolj poveča oboroževalno tekmo. To pa ima v sebi zmeraj mocne elemente vojne nevarnosti.

Kakšni so zdaj odnosi Jugoslavije do Nemčije, ki je bila vsi največji in najstrašnejši sovražnik?

Z Zahodno Nemčijo imamo že precej dobre gospodarske odnose. S takim sodelovanjem na gospodarskem podroju se lahko ti odnosi se boljšajo tudi na kulturnem in fizkulturnem podrocju, vendar gre to počasi. Sicer pa v ljudstvu ni pri nas nikakega odpora proti temu, čeravno smo zaradi Nemcev najbolj trpeli.

Vprašanje gospoda Fischerja: V židovskih krogih se trdi, da je zaradi v Sovjetski zvezi in drugih informbirojskih držav izvedeal mocan antisemitizem. Mar mislite, da je to mogoče v državah, ki se iskicujejo na Marza in Engelsa?

Zal je tako, take protižidovske tendence so tako v Sovjetski zvezi kakor tudi v satelitskih državah, toda mi Sovjetske zveze ne smatramo vec za prakmarksistitsno Zvezo. Prostaja nacionalistično pobarvana in zato dela take stvari.

Kakšno je vaše mnenje: Ali je že katera izmed informbirojskih držav, mislim predvsem na LR Kitajsko, zdaj v stanju slediti valema berozkiema zgledu in se rešiti informbirojske okolčitve. Ali bi Zahod lahko takej pomagal?

To je težavno reči. Od vseh informbirojskih držav je samo Kitajska sposobna storiti kaj takega. Tam je za to upanje. Zahod bi tu lahko pomagal se pred korejsko vojno. Potrebno je, da Zahod ne bo korejske vojne ne bo zavzel do Kitajske imperialističnega stališca, temvec ji ponudil sodelovanje in pomoč, predvsem gospodarsko.

V Jugoslaviji bo v kratkem kongres miru. Ali bo imel ta kongres razen ideološkega tudi praktični pomen?

Ne gre za ideološki, temvec predvsem praktični pomen. Treba je upotevati, tega kongresa organizirajta ista vlada, temvec so ga skliceale svobodne organizacije. Na njem se bodo zbrali ljudje različnega miišljenja, ki pa so vsi za ohranitev miru. Zato bo imel to kongres velik pomen. Vsekakor, tako imenovane informbirojske države,

Kaj pa mislite o tako imenovani propagandi informbirojskih držav? Mislim predvsem na sovjetski predlog za sklenitev pakta petih velesil?

To je samo propaganda, s katero bi radi dosegli povsem druge smotre. To velja tudi za pakt petih velesil,

2 bobna po 1000, 6 bobnov po 500.000 din

Včeraj popoldne je bilo v Ljubljani na in 4 premije v skupni vrednosti 29,350.000 Gospodarnem trgu prvo žrebanje 22. kola dinarjev.

Ljudje so izdali izrebanja je naslednji: Po 500.000 din sta zadeli srečki štev. 230.000 in 340.975, po 200.000 din srečke št. 037.047, 073.417 in 098.000 ter po 100.000 din srečke 110.590, 112.521, 176.024, 344.949, 348.321 400.184, 370.756, 612.768, 628.487, 638.529; po 50.000 din vse srečke s končnimi številkami: 18.916, 81.606 in 83.176; po 20.000 din srečke s končnimi številkami: 26.015, 31.779, 31.877, 34.544 in 78.581; po 10.000 din srečke s končnimi številkami: 2.147, 4.057 in 6.681; po 5.000 din srečke s končnima številkama 93 in 834; po 1.000 din pa vse srečke, ki se končujejo na številko 27.

Kranj mesto in okolica skleniła priredi tri-dnevno prosvetovljenja in zabavna dela v mestu Kranju. Ta manifestacija bo prireditev od 16 septembra.

Dopoldne bodo imeli kratkotrajne vaje na Tlovem trgu, zatem pa slavnostno zborovanje v slavnostno poverko vseh sodelujočih enot pri glavnih ulicah. Popoldne bodo razna telovadna in druga kulturna prireditev, kjer bodo sodelovali: godba LLA iz Ljubljane, godba SLD »France Preseren« Kranj, godba OGZ Kranj, dalje folklorna skupina prosv. društva Kranj, Predilnica Tržič, Šk. cele »Savje iz Kranja ter prvi. kranji tudi gasilski telovadci.

Pokrovitelstvo nad prireditvami je prevzel minister za notranje zadeve tov. Boris Kraigher. Prireditev bo nad 2000 uniformiranih gasilcev.

Tako bomo v nedeljo v Kranju priče velike manifestacije prostovljenja gasilstva, ki bo pokazalo, so osvojili dosežene uspehe. Hkrati pa bo to tudi napoved. Kranjčani so zainteresirani v visoke politične zavesti gasilcev.

S tem pa bo festival tudi pravnik vsec. gotovo tudi tudi tudi tudi tudi vzpodbude za novo aktivno uveljavljanje v izvenarmadni vzgoji. B. K.

Danes bo na telovadišču v Tivoliju atletski dvoboj

DUNAJ : LJUBLJANA

Začetek ob 16, uri

»Stoj! cesta zaprta«

Ce ti ni treba hoditi v službo po dolgih ovinkih, si prihranis vsak dan kakšno pot pot ekstra. Kdo mora v Ljubljani mnogo ljudi noditi po ovinkih. Po vsaka tista za šolarje. Za sama kolesarja proga, ki pelje na Gorenjsko, je venka ovira za tiste, ki hodijo iz ulike v pedrtnje ulice in obratno. Ce nocoj pojdi n. pr. iz Medvedove Tavmovo ulico, morate ubrati pot po St. »Zaprta sta Frankopanska ulica na Celovsko cesto, potem na Prešernovo in od tam pri salonskih na levo. Nato prides do »Zaprta je — razumijejo — zelo pogosto zaprta. Na krajna si drugo mesina pot: pelaza v Janševi ulici. Svoj čas so peleli ljudje vsi po poti od Gorenjske ga holodvora med pivovarno »Union« in železniško progo. To pot so po osvobodilni fronti bili

Dolga pot petih makedonskih pastirjev

Za boljšo pašo iz Makedonije prek Srbije, Hrvatske in Slovenije v Istro in Hrvatsko Primorje

Na obronkih Kamenjaka blizu Reke se mudi že tri mesece z veliko čredo ovac pet makedonskih ovčarjev, ki so prišli v te kraje na poletno pašo. Njihova izhira je bila dobra, saj je trava tu sočna, paša obilna.

Čudno je srečati na primorskem krasu ovčarje v makedonski narodni noši, naslonjene na dolge pastirske palice. Človek se nehote vpraša, kdo so ti pastirji in od kod so prišli. O tem prepovedujejo Makedonci sami:

»V Kruševu so nam mnogi odsvetovali, ko smo se pred tremi leti odločili zapustiti s čredami Makedonijo in napotiti se v Banat. Prepovedje 50-letni ovčar Tomo Karduš. »Da ne bomo naši zamenjave za šarplaninske pasnike, ovce pa da bodo tu gladovale in poginile, tako so nam zatrjevali. Mi pa smo bili prepričani, da bomo naši boljše paši in ugodnejše podnebje ter tako ohranili vrednost naših ovac.«

Vse, kar so mogli vzeti s seboj razen ovac, križancev merino ovnov s šarplaninsko ovco, je bilo nekaj vrež moke in soli, posoda za kuhanje mleka in sira ter nekaj drobnarij. To je bil ves inventar, ki ga nosijo s seboj ovčarji, pa naj gredo na dvodnevno pašo ali na dolgo pot.

Prezimovali so v vasi Jabuka blizu Beograda. Toda nižinsko podnebje ni pašniki tam niso ugajali ovcam s šarplanine. Zato so se spomladi napotili naprej, da bi naši v planinah Slovenije obilnejšo pašo in ugodnejše podnebje.

»Ko smo prišli do Postojne, je bilo poletje v prispevedujejo makedonski ovčarji. Paše je bilo dovolj in naše ovce so se hitro zredile.«

Vas utrujeni zmojni ovčar leže na travo, si pogladi kdaj pa kdaj že nekoliko sive lase, kakor bi se hotel spomniti posameznosti iz svojega trdega pastirskega življenja. Z ovcami je prehodil malone vse planine Makedonije, spozna vse klance in prelaze, vsak pašnik, vsak potoček pozna, kjer je pasel in napajal svojo čredo. Dobro se zna ogniti nevihti, lačnim volkovom ali drugim nevarnostim, ki preže na pastirje in ovce po planinskih gozdovih.

Dnevi so bili čedalje hladnejši. V Postojni niso mogli več obstati. Debela snežna odeja je največja sovražnica ovac. Paše zmanjka, s tem pa tudi krme.

Zima je na pragu. Tam kje na jugu je bilo treba najti za ovce nove pašnike. Sklenili so napotiti se v Pulj. Izbrali so si najbolj prepresto pot — odrinili so peš. Ravnali so se po železniški progi in polzvedovali pri kmetih, kod drži pot. Težko so hodili skozi kraje, kjer je najbolj sočna paša in kjer je dovolj vode, ker ovce niso hotele naprej. Cesto so se oddaljevali od prometnih zvez v planine.

Tako je šlo dan za dnem, vasi in mesta so ostajala za njimi. Počasi so se pomikali makedonski pastirji naprej in med potjo pasli ovce, da niso omagale. Sele dvanajstega dne so se približali cilju. Ustavili so se v Vincranu blizu Pulja. Tu so se mudili sedem mesecev, imeli so že mnogo prijateljev in znancev in Istro so dobro spoznali.

»Ljudstvo nas je vzljubilo in ko smo lani junija odhajali, so nas prosili, naj ostanemo. V kmečki delovni zadrugi vasi bi se našlo tudi za vas mesto, so nam prigovarjali, pa nismo ostali.«

Makedonski pastir nikjer nima obstanka. Po zimski paši si mora pokazati za novo ozelenel in mesec nove pašnike. Zato so odhajali iz Makedonije v hrvatsko Primorje.

Bogati pašniki po gričih in hribih okrog Kamenjaka, polni sočne trave, jim omogočajo dalješe bivanje v teh krajih. Radi bi pasli ovce čez poletje kje na obali ali na primorskih otokih. Mika pa jih tudi, da bi kar ostali od morju. V tem primeru bi pripeljali iz Makedonije družine, da bi v Primorju pospeševali ovčarstvo.

Njihova čreda nenehoma narašča. Zdaj imajo že 1500 ovac in 50 plemenskih ovnov. Vstajajo navsezgodaj. Po skromnem zajtrku, po kolčku kruha in nekaj požirkih ovčjega mleka, vzame vsak svojo torbo, palico in pastirsko piščalko, potem pa hajdi s čredo na pašo. Zvečer, ko se vrnejo, pomolzejo ovce in ležejo k počitku, na straži pa ostanejo samo psi. (Po »Vjesniku.«)

Kazalci človeškega življenja se ne dajo premakniti nazaj

Kirurg Voronov je pomlajeval stare ljudi intelektualno največ za leto dni

V Lausanni je umrl 1. septembra znani ruski kirurg Sergej Voronov. Zadela ga je srčna kap. Zadnja leta svojo njem ni več govoril, pred drugo svetovno vojno pa ni bilo skoraj dneva, da v svetovnem tisku ne bi bilo omenjeno njegovo ime. Saj pa tudi ni čudno. Voronov se je namreč ukvarjal prenašanjem opičjih žlez na človeški organizem so vzbudili med laiki občudovanje in razumljivo zanimanje, v znanstvenem svetu pa tudi ostro reakcijo, bodisi zaradi originalnosti te ideje bodisi zaradi publicitete v zvezi z njegovim eksperimentiranjem. Voronov je trdil, da bo s prenašanjem žlez pomladil človeški organizem oziroma podaljšal človeku življenju.

Njegova slava je bila največja po prvi svetovni vojni. Takrat so mu pripisovali uspehe, ki zanje niti sam ni mogel jamčiti. Upal je, da bodo njegove operacije povzročile Faustov dudeč. Naposled pa se je le moral prepričati, da so temeljni zakoni narave nespremenljivi. da se kazalci človeškega življenja vsaj v fiziološkem smislu ne dajo pomikati nazaj, da imajo najboljši poskusi pomen predvsem za intelektualno pomladitev pa še to samo omejeno. Skrivnost svojih operacij je čuval zelo ljubosumno. V mnogih primerih pa njegovi poskusi le niso bili uspešni ali pa je bil učenek neznaten. V najboljšem primeru je starce intelektualno pomladil največ za leto dni. Razumljivo je tudi, da so si mogli takšne operacije privoščiti le zelo bogati ljudje, Voronov je namreč uporabljal za svoje operacije zelo skrbno izbrane šimpanze, ki jih je moral seveda »elo drago plačevati.

V Grinaldiju na italijanski rivieri je imel Voronov lepo urejeno opičjo farmo, kjer je redil šimpanze. Italijanski fašisti so mu jo med drugo svetovno vojno uničili. V javnost se ni prodrla nobena vest, da bi bil Voronov zaupal komu skrivnost svojih operacij. Nihče tudi ne ve, če je poskusil operacijo tudi na sebi. Znano je le, da je bil do zadnjega intelektualno povšem dil in da je zato lahko pripravljal neko znanstveno delo pravo do smrti.

Voronov se je prvič poročil z neko milijonarko iz Chicaga. Pozneje pa z Romunko Gerto Schwaitz, ki je bila za celih 20 let mlajša od njega. O njegovem zakonskem in sploh zasebnem življenju pa je vedel svet zelo malo. Znano je bilo samo, da živi skromno. Kako sta se razumela z drugo, toliko mlajšo ženo, tudi ni znano. Njegova največja zaslivga je, da se mu je posrečilo presaditi na človeka žlezo drugega živega bitja. Morda se bo manost prej ali slej se povrnila k njegovim poskusom.

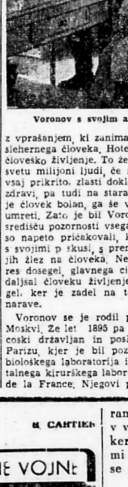

Voronov s svojim asistentom

z vprašanjem, ki zanima bolj ali manj slehernega človeka. Hotel je podaljšati človeško življenje. To željo pa goje na svetu milijoni ljudi, ce ne odkrito, pa vsaj prikrito. Zlasti dolker so mladi in zdravi, pa tudi na stara leta. Tudi človek bolan, ga še vedno ne mika umreti. Zato je bil Voronov vedno v središču pozornosti vsega sveta. Ljudje so napeto pričakovali, kaj bo dosegel s svojimi poskusi, s prenašanjem opičjih žlez na človeka. Nekaj uspeha je res dosegel, glavnega cilja, da bi podaljšal človeku življenje, pa ni dosegel. Ker je zadel na temeljni zakon narave.

Voronov se je rodil pred 85 leti v Moskvi. Ze let 1895 pa je postal francoski državljan in poslej je živel v Parizu, kjer je bil poznan ravnateljem biološkega laboratorija in eksperimentalnega kirurškega laboratorija Collega de la France. Njegovi prvi poskusi s

Nov angleški raketni motor

V tovarnah »Armstrong-Sidleye« so po štirih letih preizkušanja konstruirali nov raketni motor. Ki ga lahko uporabljajo kot pomožni motor na lovskih letalih na raketni pogon. Njegovo silo lahko podvoje. Novi raketni motor lahko piši med poletom prižge ali ugasne. Uporabljali ga bodo predvsem za startanje, za zelo hitro dviganje in za sledovanje sovražnih letal. Motor tehta samo 100 kg. Strokovnjaki menijo, da bo ta motor mnogo pripomogel k razvoju letal, ki letajo hitreje od zvoka.

Čudna epidemija

V francoskem mestecu Port St. Esprit je izbruhnila nedavno čudna epidemija. Malone hkrati je obolelo okrog 140 ljudi in v vsem primerih so bili simptomi podobni gripi. Trije so umrli, ostali pa so ozdravili. Toda na mnogih so se pokazali znaki neke vrste blaznosti, podobne preganjavici. Neki bolnik se je zabarikadiral v hiši in grozil skozi okno z revolverjem spoznali, ki ga preganjajo. Drugi je šel ril v reko, poprej pa je zatrjeval prijateljem, da ima v trebuhu železno kačo, ki jo mora utopiti. Nekateri bolniki so se brez kakršnega koli vzroka skrivali pred znanci, nekaterim najbolje bolnih so morali zaradi spraviti v umobolnico v Montpellieru.

Za to nenavadno epidemijo so se začeli zanimati zdravniki, pa tudi policija. Dognali so, da je je povzročila najbrž kruhna moka, ki je bila v njej zmleta z žitom tudi neka vrsta strupene trave oziroma žitnega plevela. Zato so prepovedali uvazati iz okolice moko v mesto. Drugače pa spominjajo vsi simptomi na neko epidemijo, ki je v srednjem veku vsekrat razsajala v tem kraj.

Vpliv rentgenskih žarkov na človeka

V medicinskem svetu mnogo razpravljajo o vplivu rentgenskih žarkov na človeka. Rentgenske žarke je precej dolgo uporabljajo za zdravljenje zaceano neplodnih žensk. Z Nobelovo nagrado odlikovani dr. H. J. Muller trdi na podlagi svojih poskusov s sadnimi muscami, da postanejo z rentgenskimi žarki zdravljene ženske ali matere ali pa povsem neplodne. Znana ženska zdravnica dr. Ira Kaplan pa je objavila nedavno razpravo o istem vprašanju. Po njenem mnenju s sadnimi muscami doseženih uspehov ni smoč mnogo v primerjati na človeka. V svoji 25 letni praksi ni nikoli doživela, da bi postala z rentgenskimi žarki zdravljena začasno neplodna ženska mati ali povsem neplodna. Zdravila pa je tako nad 400 žensk.

Muslimanski misijonarji za Evropo

V Karačiju, glavnem mestu Pakistana, so pripravili vse potrebno. da bodo poslali v Evropo muslimanske misijonarje, ki naj bi spreobrnili nevernes Evropejce v Islam. V Evropi naj bi zgradili več Islamij za muslimanske spreobrnjence. Med pakistanskimi ženskami že zbirajo v ta namen prostovoljne prispevke. Muslimanski misionarji naj bi pridigali v Haagu. Muslimanski verski krogi v Karačiju pravijo o teh načrtih, da imajo na podlagi svobode veroizpovedi enako pravico pridigati in širiti svojo vero, kakor jo imajo krščanski misijonarji po svetu.

Obiranje bombaža v Dalmaciji in Hercegovini

Ponekod bo pridelek nekaj manjši kakor lani, drugod pa večji

Letošnje ugodno vreme je pripomoglo, da so v vsej Dalmaciji, kjer goje bombaž, že začeli obirati kosmiče te gradcone industrijske rastline. Ze v začetku, po setvi in klitju, je kazalo, da bo tudi pridelek zadovoljiv. Za letino bombaža v Dalmaciji namreč ni nobenih drugih pogojev, razen tistih, ki veljajo za vse druge poljske pridelke in industrijske rastline. Ti pogoji

pa so bi etos ugodni. Vzlic temu pa bo pridelek bo tolikšen, kakor so pričakovali. Tam, kjer so računali, da bo pridelali na ha 800 kg bombaža, ga bodo pridelali samo 300 do 400 kg. Obdelovanje zemlje namreč niso posvetili dovolj pozornosti. Zlasti važno je, bombaž pravočasno okopati, in prav tega niso storili.

Bombaž obiraja približno dva meseca. Ze bo dozorel, je le nevarnost, da se pridelek skrči. Brž ko se namreč odpro stroki, se bombažno vlakno pobesi iz njih. Ce ga takoj ne obero, ga lahko zajame dež ali veter in potem je kakovost mnogo slabša. Zato si pridelovalci prizadevajo, da obero bombaž, brž ko se stroki odpro.

Po dogovoru med pridelovalci in odkupnim podjetjem je pridelovalec dolžan oddati ustrezno količino bombaža s kontrahirane površine zemlje. Zato mora paziti na pravočasno obiranje, da ne bi moral plačati državi odškodnine. Po pogodbi namreč dobi kot predujem določeno količino žita, za katero dolguje bone in le-te mora naknadno plačati iz drugih virov, če jih ne dobi za bombaž. Prej se je dogajalo, da so prinašali posamezni pridelovalci bombaž celo ob koncu leta. Za vsakih 100 kg oddanega bombaža dobe pridelovalci razen denarja in bonov še 5 m platna in 250 m sukanca, za vsak kilogram pa tudi poldrugi kilogram žita.

Tudi v Hercegovini bodo začeli ta teden obirati bombaž, v posameznih okrajih čapljinska okraja pa ga že obirajo. Letos so ga posejali znatno manj kakor lani, vendar pa računajo, da bo pridelek večji od lanskega. V nasprotju z dalmatinskimi so hercegovski pridelovalci posvetili vso pozornost izbiri zemljišča in obdelavi zemlje. Največ bombaža bodo pridelali v čapljinskem okraju, kjer so ga tudi najvec posejali in kjer so pogoji zanj tudi najboljši. V tem okraju računajo s pridelkom 320 kg na ha, na nekaterih parcelah pa celo z nad 1000 kg. Tudi nekatere kmečke delovne zadruge bodo pridelale precej bombaža.

Geslo o socializmu je samo izvozno blago'

je rekel Ilja Erenburg v pogovoru s španskim republikanskim generalom Gonzalesom

Španski general Valentino Gonzales, znan tudi pod imenom El Campesino, junak državljanske vojne v Spanji, komandant sedanje vojske republikanske vojske, se je zatekel po zlomu revolucije v Sovjetsko zvezo. Tam so ga v začetku lepo sprejeli, njegove sve so objavljali celo na vzgajalnih fkatlicah in podeli je dojenec Vojne akademije »Frunze«. Dostop v to akademijo imajo samo izbrani sovjetskega vodstva. General Gonzales se je oženil s hčerko nekega sovjetskega generala.

Vse te časti pa niso trajale dolgo. Gonzales je namreč kritiziral med revolucijo v Spanjo poslne sovjetske »strokovnjake« in zato so ga obtožili, da je »vohun« imperializma, buržoazni nacionalist in trockist. V preiskovalnem zaporu so ga kar naprej zasliševali. Bil je tudi v koncentracijskih taboriščih. Naposled se mu je posrečilo pobegniti iz Sovjetske zveze in napisal je knjigo o vsem, kar je tam videl in doživel. Iz njegove knjige povzemamo nekaj zanimivih podatkov.

Leta 1947 je obiskala delegacija španskih revolucionarjev Beograd

Revolucija v Spanji je zlomljena. Ostanki republikanske vojske in vodilna vodstva se zateče v Francijo, pozneje pa odpotuje v Sovjetsko zvezo. Campesino zbeži najprej v Oran, potlej pa v francosko pristanišče Le Havre, kjer se vkrca na sovjetsko ladjo. Kmalu začuti na ladji sovjetski policijski red in. Med vožnjo se pogovarja z Iljo Erenburgom, takra. dopisnikom »Pravdee« v Spanji. Erenburg mu pravi, naj pozabi, da je Spanec in komunist. Ko mu je Gonzalez rekel, da namerava ostati v Sovjetski zvezi mesec dni, potem pa se vrniti v Spanjo in organizirati gverilsko vojno, mu je Erenburg brž odgovoril: »Nikar tako ne hiti! Bodi tudi pripravljen na presenečenje, Vi. tujci, idealizirate Sovjetsko zvezo in razmere v njej. Geslo o socializmu je samo izvozno blago, »tvarnost« pa je čisto drugačna.« In tačas, ko je Campesino presenečeno poslušal te besede, je Erenburg mirno nadaljeval: »Spanija je za teboj, odsej je tvoja domovina Sovjetska zveza. Zapomni si to in nikomur ne pripoveduj.«

Tri mesece po prihodu v Moskvo je bil Campesino sprejet v Vojno akademijo »Frunze«. Erenburgove besede so postajale stvarnost, Gojencem so poslinili. da niso vse Spanci, da so avtomatično prišli pod politično in vojaško avtoriteto Kremlja. Campesina so prekrstili v Pjotra Antonoviča. Da bi pulil vest in molk tujcev, so jim nudili razne ugodnosti, zlasti glede plač in hrane. V akademiji so imeli zelo dobro in poceni hrano. Zrezek, ki je stal sicer 20 rubljev, so jim zaračunali samo 90 kopejk. Campesino pravi, da je bilo v akademiji 6000 gojencev, večidel iz oficirskih krogov, in da so jih vzgajali v pruskem duhu.

Učenje Stalinovih citatov na pamet je v akademiji ni trajalo dolgo. Ker se Campesino ni hotel spremeniti iz španskega v ruskega komunista, so ga obtožili trockizma. Izključili so ga in ga začeli zasliševati. Da bi se spokoril, so ga poslali gradit moškovsko podzemeljsko železnico. Samo rajnkemu Ka-

linina se mora zahvaliti, da ga niso odgnali v Sibirijo. Pač pa so ga poslali leta 1941 v Uzbekistan, kjer imajo internirane vojaške begunce, pobegle kaznjence in kriminalne zločince vseh narodnosti. Campesino se je skrivaj vrnil v Moskvo in napisal Stalinu pismo. Namesto odgovora so ga poklicali na zaslišanje in navzoč je bil celo Berija. Po tem zaslišanju je sklenil Campesino pobegniti, kar se mu je tudi posrečilo.

Campesino se je hotel pridružiti poljskemu korpusu, pa so ga Angleži aretirali, češ da je sovjetski vohun. Pobegnil je iz zapora, toda za petami so mu bili agenti NKVD. Naposled so ga aretirali in zaprt je bil na ruskem konzulatu. Osem dni so ga zaslišali, potem pa odpeljali v Moskvo in zaprli. Vagon, ki so ga v njem peljali, je bil zaklenjen štiri dni in pol in ko so prispeli na cilj, so odnesli iz njega pet mrličev. Razmere v moskovskih zaporih so bile strašne. Zaslišali so ga ponoči. Naposled se je odločil za gladovno stavko, toda čez 9 dni je spoznal, da s tem ne bo ničesar dosegel.

(Prihodnjič bomo objavili kratko vsebino drugega dela Campesinove knjige.)

Odgovorni urednik: Ivan Šinkovec — Lastnik: Osvobodilna fronta Slovenije — Tiska tiskarna »Slovenskega poročevalca« — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kneziova ul. 5, poštni predal 271 in 272, telef. štev. 33-22 in 33-23 — Mesečna naročnina 120 din — Inserati oddelek: Selenburgova ul. 6, telefon štev. 35-08 — Tekoči račun NB 601-90221-6

TAJNOSTI DRUGE SVETOVNE VOJNE

23

»Želeni načrt« — načrt napada na Češkoslovaško — so začeli sestavljati pozimi leta 1937—1938, ko so ga začeli na povelje generala von Fritscha teoretično proučevati. Po priključitvi Avstrije so ga nekoliko predrugačili in izpopolnili. Tridesetega maja je bilo delo končano in pripravljen je bil natančen in široko zasnovan načrt za napad.

Vojaški poveljniki so bili zaskrbljeni. »Čiščenje« v začetku leta ni spremenilo nazorov generalštaba. Blombergov in Fritschev duh je živel tudi po njunem padcu. Načelno stališče poveljnikov se ni spremenilo. Dokler ne bomo pripravljeni, to se pravi, pred ob objem 1943—1945, na smemo tvegati vojne nevarnosti. Razen tega je od vojaške trojice, ki jo je Hitler prevzel, ko je prišel na krmilo, še vedno ostal eden, ki je preživel »čiščenje«. General Beck.

Beck je bil načelnik armadnega generalštaba. Bil je vztrajen, pogumen in bister mož. Hitlerja je ocenil odkrito in ostro: »Norec!«

»Očitno nasprotje med firerjevo intuicijo«, piše Jodl v svojem »Dnevniku«, »po kateri moramo nekaj ukreniti še letos, in med mišljenjem v vojski, da trenutno ne moremo ničesar storiti, ker bodo zahodne zatrdno intervenirale, mi pa jim glede vojaške sile nismo enakovredni, se je vsak dan bolj ostrilo.«

V juniju se je Hitler uprl Brauchitschu in Becku. Ukazal jima je, naj pospešita priprave za napad na Češkoslovaško in za njeno popolno okupacijo. Ni ju hotel poslušati, ko sta mu svetovala, naj bo previden v svojih ukrepih, temveč jima je 18. junija dal nove napotke:

»Nemčija«, je rekel, »naj se ne boji nevarnosti preventivne vojne. Nemčija ni vključena v sistem zavezništva, ki bi jo avtomatično pahnil v vojno. Nemčija je svobodna v svojih odločitvah.

Prvi moj cilj je urediti češko vprašanje in sicer, ko bom to sam sklenil. To vprašanje je v ospredju mojih političnih načrtov. Zato bom vse svoje sile in politične sposobnosti napotil v to smer.

Vendar pa bom akcijo proti Češkoslovaški začel samo, če bom zares prepričan, da Francija — kakor se je zgodilo ob zasedbi demilitarizirane cone in Avstrije — ne bo začela akcije in seveda, da Anglija ne bo intervenirala.«

Takšno stališče, ki je popolnoma izključevalo možnost splošne vojne, je delno zadovoljilo generalštab. Šlo je torej samo za vojno krajevnega pomena, na katero pa je bila Nemčija pripravljena v začetku 1938. leta. Toda generalštab se le ni mogel povsem pomiriti.

Dolga procesija krst z ubitimi ali do smrti sestradanimi in umrlimi političnimi priporniki se počasi premika po cesti proti ve liki jami, kamor so žrtve nacističnega divjanja zakopavali ne da bi bilo kjerkoli zabeleženo koliko jih je in kdo so

Na firerjeve načrte in pojasnila je general Beck odgovoril v posebni spomenici.

Med nürnberškimi dokumenti sploh ni besedila te spomenice in možno je, da se je izgubilo. Ne moremo pa dvomiti o njej in njena vsebina je znana. Keitel in Brauchitsch se spominjata, da sta jo brala. Beckov naslednik Halder, jo je našel med akti in Beck sam ga je takrat opozoril nanjo: »V moji omari boste našli nekaj, kar vas bo zanimalo.«

»Znano mi je,« pripoveduje Halder, da je Hitler vedel za to spomenico, kajti ko sem prevzel Beckovo mesto, mi je neprestano navajal ta dokument v dokaz nesposobnosti in nezadostne intelektualne zmožnosti generalštaba. Beck je v spomenici opozarjal Hitlerja, da bo Nemčija, če bo skušala uresničiti svoje načrte z vojaško silo, sprožila proti sebi novo koalicijo držav in bo znova poražena.«

»Beckova spomenica,« pripoveduje Brauchitsch, »je bila poslana vsem armadnim generalom. Vsi so se z njo strinjali.« Ta spomenica je bila nekak skupen opomin glavnega poveljstva, opomin vojakov pustolovcu, ki v zanosu hodi prek nevarnosti kakor mesečnik po žlebovih.

Nikogar ni bilo, ko sta se sestala Hitler in Beck. Bil je strašen spopad. Beck je rekel, da odstopa. Hitler je bil s tem zadovoljen, hkrati pa mu je zabičal, naj molči, da se ne bi zvedelo za krizo v nemškem glavnem poveljstvu. Skrivnost ni ostala dolgo prikrita. V začetku septembra, mesec dni pred münhenskim sporazumom, je francoski novinar Andre Pironneau zvedel, da je načelnik nemškega generalštaba odstopil, ker se ni strinjal s firerjevo pustolovsko politiko. Clovek ne more razumeti, da tako resen dogodek ni mogel vplivati na stališče zahodnih držav. To dokazuje. kakšen je bil način Hitlerjevega izsiljevanja.